

Аналіз показав, що в циклі професійної та практичної підготовки співвідношення нормативної та варіативної частин до загального обсягу годин, які відводяться на цей цикл, є таким: у Бердянському державному педагогічному університеті на нормативну частину відводиться – 3 582 год. (62,38%), на варіативну – 2 160 год. (37,62%), у Класичному приватному університеті відповідно 3 078 год. (50,74%) і 2988 год. (49,26%), у Луганському національному університеті ім. Тараса Шевченка – 4 104 год. (66,38%) і 2 079 год. (33,62%), у Львівському державному університеті фізичної культури – 7 668 год. (94,67%) і 432 год. (5,33%), у Миколаївському державному університеті ім. В.О. Сухомлинського – 5616 год. (92,04%) і 486 год. (7,96%), у Полтавському національному педагогічному університеті ім. В.Г. Короленка – 4 338 год. (69,86%) і 1872 год. (30,14%), у Чернігівському державному педагогічному університеті ім. Т.Г. Шевченка – 4 266 год. (73,83%) і 1 512 год. (26,17%).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЦЬОМУ НАПРЯМІ. Аналізуючи навчальні плани підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах України, ми прийшли до висновку, що загалом у змістовому наповненні не існує значних розбіжностей. Виявлені окремі розбіжності, на наш погляд, зумовлені відсутністю державних стандартів та історичними, географічними особливостями самих вищих навчальних закладів.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у визначенні дисциплін в навчальних планах вищих навчальних закладах України для професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахметов С.М. Модернізація процесу підготовки фахівців фізичної культури в системі середнього професійного освіти : дис. на соискание уч. степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.04, 13.00.08: Краснодар, 2004. – 398 с.
2. Драгнев Ю.В. Оптимізація професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в інформаційно-освітньому просторі / Ю.В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту // Науковий журнал. – Х. : ХОВНОКУ – ХДАДМ, 2012. – №6. – С.68-72.
3. Запесоцкий А.С. Образование: философия, культурология, политика / А.С. Запесоцкий. – М. : Наука, 2002. – 456 с.
4. Иванова Л.І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Л.І. Иванова. – К., 2006. – 24 с.
5. Кравченко Ю.М. Підготовка майбутніх учителів до професійного розв'язування педагогічних задач : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Ю.М. Кравченко. – К., 2006. – 21 с.
6. Куц О.С. Інтеграція цінностей фізичної культури у професійній підготовці педагога з фізичного виховання (повідомлення третє) / О.С. Куц, М.О. Третьяков, І. Лапичак // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2003. – № 15. – С. 119–124.
7. Мудряк В.Л. Аналіз організаційно-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури / В.Л. Мудряк // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Х., 2009. – № 1. – С. 198–201.
8. Оглоблин К.А. Стратегія підготовки педагогів фізичної культури к валеологической деятельности в образовательной среде ВУЗА / К.А. Оглоблин // Научная биография Константина Алексеевича Оглоблина. – Уссурийск, 2010. – С. 20.

Зенченко І.П.

Донецький державний інститут здоров'я, фізичного виховання і спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ОСНОВ ЗДОРОВ'Я В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Процес професійної підготовки майбутніх фахівців з основ здоров'я повинен бути спрямований на засвоєння фундаментальних знань, практичних навичок, але майбутні фахівці з основ здоров'я повинні розвиватися як особистості, шляхом приєднання до духовних багатств суспільства. Процес формування духовних цінностей має свої особливості.

Ключові слова. Процес професійної підготовки, сензитивний період, емпіричне мислення, теоретичне мислення.

Зенченко І.П. Особливості формування духовних цінностей майбутнього спеціаліста основ здоров'я в процесі професійної підготовки. Процес професійної підготовки майбутніх спеціалістів по основам здоров'я повинен бути направлений на усвоєння фундаментальних знань, практичних навичок, але майбутні спеціалісти по основам здоров'я повинні розвиватися як особистості, шляхом приєднання до духовних багатств суспільства. Процес формування духовних цінностей має свої особливості.

Ключеві слова. Процес професійної підготовки, чутливий період, емпіричне мислення, теоретичне мислення.

Zenchenkov I.P. Features of formation of the spiritual values of future specialists of health training. The training of future specialists on the basics of health should aim at the acquisition of fundamental knowledge, practical skills, but future specialists on the basics of health must grow as individuals, through adherence to the spiritual riches of the society.

Keywords. The process of training, sensitivity experiential thinking, theoretical thinking.

Сучасне українське суспільство значну увагу приділяє вихованню духовної особистості, залученню її до загальнолюдських цінностей, саморозвитку та самореалізації в конкретній діяльності. Цьому сприяє державна політика в галузі освіти та виховання студентської молоді. У Законі України „Про вищу освіту”, Державній національній програмі „Освіта” (Україна XXI століття), Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті; Указі Президента від 24 листопада 2005 р. „Про першочергові заходи щодо збагачення та розвитку культури і духовності українського суспільства” зазначено, що важливою умовою модернізації освіти й виховання є розвиток духовності, становлення особистості професіонала, коли професія стає важливою умовою самовизначення індивіда. Вхідження в професійну діяльність вимагає від майбутніх фахівців не тільки оволодіння знаннями, вміннями та навичками, а в першу чергу значної перебудови самосвідомості, переходу від власне навчання до професійного самовизначення в реальних умовах трудової діяльності. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває проблема формування духовних цінностей у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів, створення відповідного освітньо-виховного середовища, де мають цінність не тільки знання, а й людина, розвиток її творчого потенціалу, прояв гуманності, розумової активності.

Тому метою статті є теоретичне обґрунтування особливостей формування духовних цінностей майбутнього фахівця з основ здоров'я в процесі професійної підготовки.

Для досягнення мети необхідне вирішення наступних завдань:

1. Зробити теоретичний огляд студентського віку як чутливого періоду формування духовних цінностей.

2. Розглянути теоретичне мислення мислення.

У процесі професійної підготовки майбутні фахівці з основ здоров'я, крім засвоєння фундаментальних знань, практичних навичок, повинні розвинути як особистості, шляхом приєднання до духовних багатств суспільства. Таким чином, буде реалізовано суспільно значуще призначення вищого навчального закладу. У подальшому наша дисертаційна робота буде спиратися на різноманітні дослідження. Наші погляди щодо характеристики формування духовних цінностей збігаються з поглядами Н. Коваль [5], яка, у свою чергу, спирається на інших науковців. Вона розглядає процес стосовно трьох моментів: студентський вік як чутливий період духовного формування й становлення; студент як суб'єкт початкової діяльності; студентство як соціальна категорія. Розглянемо ці моменти детально. Формування духовних цінностей у процесі професійної підготовки буде більш ефективним, якщо враховувати особливості психічного розвитку студентів. Роки студентства припадають на період від сімнадцяти до двадцяти п'яти років – це період пізньої юності. Згідно з поглядами Б. Ананьєва, студентський вік є важливим для виховання людини в суспільному напрямку, крім цього, у цей період продовжується розвиток пізнавальних здібностей. Цей вік є періодом активного засвоєння етичних, естетичних і пізнавальних цінностей, затвердження характеру, а також оволодіння функціями дорослого життя [1]. На думку С. Архангельського, у студентські роки людина прагне до творчого прояву самореалізації, виявляє активний інтерес до нового та прогресивного. Студентський вік є „чутливим” періодом засвоєння й формування духовних цінностей, що важливо для професійного зростання й становлення особистості [2]. Чутливим духовному становленню й формуванню духовних цінностей є тому, що саме в цьому віці ухвалюються рішення, що зв'язані з вибором життєвого шляху. І це є

важливим для нашого дослідження. Також, на думку Б. Ананьєва, у цьому віці здійснюється зростання й зниження психофізіологічних функцій, що призводить до нестійкості в поглядах, орієнтаціях, установках [1]. Це негативно впливає на формування духовних цінностей, тому що для духовного становлення потрібні гармонійність і цілісність. Е. Еріксон характеризує цей вік появою почуття ідентичності, індивідуальності, несхожості на інших і самостійності. На його думку, багато залежить від процесу ідентифікації, коли проходить об'єднання минулого досвіду, її потенційних можливостей і виборів. Людина намагається реалізувати себе в різних сферах: професійній, соціальній, навчальній тощо [12].

Період пізньої юності, як уважає І. Кон, характеризується тим, що провідною сферою діяльності стає праця й навчання [6]. Тому саме праця й навчання повинні бути використані в процесі професійної підготовки для формування духовних цінностей у майбутніх фахівців з основ здоров'я [7].

Відповідно до цих поглядів відзначимо спільне – це особистісне й соціальне самовизначення, пошук шляхів самореалізації й визначення свого місця в житті. Це припускає розвиток не тільки розумових здібностей, але й розвитку самосвідомості, формування світогляду й життєвої позиції. І як підкреслює Б. Ананьєв, цей вік має більше можливостей для розвитку [1]. Тому доцільно цей вік використовувати для формування духовних цінностей. Ми відзначили, що в цьому віці відбуваються особистісні зміни. Людина продовжує зростати й формуватися в психічному та фізичному напрямку. Тому розумові здібності також змінюються. Важливими в цьому напрямку є дослідження Б. Ананьєва [1]. Так, у процесі навчання змінюються розвиток пізнавальної сфери, ускладнення розумової діяльності особистості й формування цілісної структури інтелекту. Під структурою інтелекту він розуміє процеси сприйняття, пам'яті, мислення, уваги. У процесі навчання структура інтелекту постійно змінюється. Таким чином, навчальна діяльність впливає на розвиток рівня розумової активності. Вона допомагає людині зрозуміти навколишнє буття й вийти за його межі, знайти істину. Знаходження істини залежить рівня його знань і здібностей.

У процесі професійної підготовки майбутні фахівці з основ здоров'я одержують можливість збагнення істинності знань, тобто автентичності, реальності існування відображених у знаннях фактів. Так здійснюється формування й закріплення духовних знань. Ці процеси здійснюються подумки. Згідно із загальною психологією, мислення – це теоретична й практична діяльність, яка включає систему дій й операцій орієнтовно-дослідного, пізнавального характеру. Розрізняють теоретичне й емпіричне мислення [8]. Розрізнення мислення допоможе враховувати в процесі формування духовних цінностей – знань. Емпіричне мислення є судження й висновки на основі й під безпосереднім впливом життєвих фактів, ситуацій, у яких перебувала людина. Воно не виключає істину, це мислення більш ситуативне, завжди властиве людині [3]. Тому цей вид мислення не дає можливості для духовного зростання людини, тільки наукове пізнання наближене до істини, яке долає суб'єктивізм, випадковість. Тому цей тип мислення не буде враховуватися при формуванні духовних цінностей.

Теоретичне мислення ґрунтується на системі теоретичних знань, воно має методи пізнання природи й соціальної дійсності, що наближає до істини. Теоретичне мислення спирається на багатий досвід мислення інших поколінь [8]. За допомогою теоретичного мислення, як підкреслює В. Давидов, студент знаходить закономірність, взаємозв'язок особливих й одиничних явищ із загальною основою цілого. Відкриває й осягає закони та зв'язки становлення, внутрішньої єдності цілого [3]. Тому теоретичне мислення й теоретичні знання стають основою для формування духовних цінностей майбутніх фахівців з основ здоров'я.

Завдяки знанням законів внутрішньої єдності будь-яких явищ студент зможе розуміти навколишню дійсність, визначити її сильні й слабкі зв'язки. Усвідомлюючи це, майбутній фахівець з основ здоров'я буде здатним до індивідуальної відповідальності в професійній діяльності. Саме в професійній діяльності важлива здібність системно мислити, здібність і бажання робити правильні оцінні судження, здібність застосовувати творчу уяву, здібність спрямовувати й реалізовувати творчу активність. Теоретичне мислення в процесі професійної підготовки активно формується й інтенсивно розвивається навчальними, науковими, дослідними засобами. На розвиток теоретичного мислення впливають ціннісні передумови. Вони також мають певні пізнавальні форми, тобто побудовані завдяки знанням як фундаменту теоретичного мислення. Теоретична система знань, яку отримує студент у навчальній діяльності, розкриває ставлення людини до світу. У студента формується цілісна, наукова картина реальності, в основі якої знання. За допомогою цієї картини він зможе орієнтуватися й пізнавати навколишній світ, а також пізнавати себе й своє місце в цьому світі.

Теоретичні знання, навчальна діяльність для їх засвоєння знаходять глибину, об'ємність, духовне вимірювання в ході активного включення студента в якості суб'єкта навчальної діяльності.

Бути суб'єктом навчальної діяльності означає, що студент навчається самостійно виробляти власні погляди, розвиватися як вільна, творча, думаюча особистість. Так, завдяки знаходженню в активному процесі навчальної діяльності майбутні фахівці мають можливість засвоювати духовні цінності. Згідно з Д. Ельконіним, навчальна діяльність розглядається як провідний вид діяльності в молодшому шкільному віці, співвіднесений з особливим відповідальним ставленням [9]. Інші психологи й педагоги розглядають навчальну діяльність ширше й відносять її до всіх вікових категорій [10].

На думку І. Зимньої, навчальна діяльність суб'єкта становить діяльність з оволодіння засобами навчальних дій і саморозвитку [4]. Так, навчальна діяльність майбутнього фахівця з основ здоров'я може розглядатися як специфічний вид діяльності, у процесі якого вдосконалюється інтелектуальний, етичний, естетичний потенціал, який сприяє зрозуміти вищі загальнолюдські цінності, самого себе, мотиви власної поведінки й діяльності, свого ставлення до себе, інших і навколишнього світу. Студент освоює глибокі системні знання, професійні цінності, тому навчальна діяльність є засобом духовного становлення, успішність якого впливає на духовне зростання, включаючи процес самореалізації. Д. Ельконін у навчальній діяльності підкреслював її суспільний характер за змістом, смислом та формою [11], оскільки в процесі навчальної діяльності здійснюється засвоєння багатств культури й науки, накопичених людством, і це впливає на духовне зростання й оновлення особистості.

Отже, на основі теоретичного огляду наукової літератури ми прийшли до наступних висновків:

1. Студентський вік є „сензитивним” періодом засвоєння й формування духовних цінностей, що важливо для професійного зростання й становлення особистості. Сензитивним духовному становленню й формуванню духовних цінностей є тому, що саме в цьому віці ухвалюються рішення, що зв'язані з вибором життєвого шляху. І це є важливим для нашого дослідження.

2. Теоретичне мислення ґрунтується на системі теоретичних знань, воно має методи пізнання природи й соціальної дійсності, що наближає до істини. Теоретичне мислення спирається на багатий досвід мислення інших поколінь. Тому теоретичне мислення й теоретичні знання стають основою для формування духовних цінностей майбутніх фахівців з основ здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. Избр. психол. тр. : в 2 т. / Б. Г. Ананьев. – М. : Педагогика, 1980. – . – Т. 2. – 1980. – 213 с.
2. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе: его закономерности, основы и методы / С. И. Архангельский. – М. : Высш. шк., 1980. – 368 с.
3. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. Основы теории / В. В. Давыдов. – М. : Педагогика, 1996. – 240 с.
4. Кон И. С. Психология старшеклассника : пособие для учителей / И. С. Кон. – М. : Просвещение, 1980. – 192 с.
5. Немов Р. С. Психология : в 3 кн. / Р. С. Немов. – М. : Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2001 – . – Кн. 1. – 2001. – 688 с.
6. Немов Р. С. Психология : в 3 кн. / Р. С. Немов. – М. : Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2001 – . – Кн. 2. – 2001. – 608 с.
7. Осипова Н. Ф. Первичный студенческий коллектив как объект формирования личности специалиста / Н. Ф. Осипова. – Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1992. – 210 с.
8. Эльконин Д. Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин. – М. : Республика, 2003. – 774 с.
9. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э. Эриксон. – М. : Прогресс, 1996. – 340 с.

УДК 372.879.6:377.6:34

Золочевський В.В., Мясоедов А.В.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА УЧНІВ ЮРИДИЧНОГО ЛІЦЕУ

Здійснено аналіз змістово-методичного забезпечення профільної фізичної підготовки школярів в загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладах. Визначено форми та засоби професійно-прикладної фізичної підготовки учнів юридичного ліцею з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: профільне навчання, фізична підготовка, учні, майбутні юристи.